

Sygn. akt II UK 339/19

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku E. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o zasiłek macierzyński,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 22 listopada 2018 r., sygn. akt XIII Ua (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża skarżącej kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. , wyrokiem z dnia 22 listopada 2018 r., oddalił apelację E. R. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 10 kwietnia 2018 r., mocą którego oddalono jej odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 11 maja 2017 r. w przedmiocie ustalenia zasiłku macierzyńskiego od podstawy wymiaru w kwocie 4.264,43 zł.

W sprawie ustalono, że odwołująca się od 5 października 2015 r. polegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z racji prowadzonej pozarolniczej działalności. W dniu 6 marca 2016 r. urodziła dziecko i wystąpiła o wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Odwołująca się nie zaaprobowała mechanizmu jego obliczenia przez organ rentowy.

Zdaniem Sądu Okręgowego – który zaakceptował pogląd Sądu pierwszej instancji - kluczowy w sprawie pozostaje algorytm obliczenia podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego w związku z nowelizacją ustawy zasiłkowej ustawą z dnia 15 maja 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1066). Nowe rozwiązania zaczęły obowiązywać w 2016 r. i pozwany według tego mechanizmu obliczył odwołującej się wysokość świadczenia. Jednocześnie, w ocenie Sądu Okręgowego, nie doszło w sprawie do kolizji z wartościami konstytucyjnymi, na które w procesie przed sądami powszechnymi powoływała się ubezpieczona (art. 2 Konstytucji). Sąd Okręgowy w tej kwestii odwołał się do poglądów Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyroki: z dnia 15 września 1999 r., K 11/19, OTK 1999 nr 6, poz. 116; z dnia 7 listopada 2005 r., P 20/94, OTK - A 2005 nr 10 poz. 11).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego osobiście wniosła odwołująca się, która jest jednocześnie radcą prawnym. Zaskarżyła ona rozstrzygnięcie w całości, wnosząc jednocześnie o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jej zdaniem, skarga dotyczy istotnego problemu społecznego, jakim jest sytuacja kobiet prowadzących pozarolniczą działalność, a dokładnie okres *vacatio legis* ustawy nowelizującej ustawę zasiłkową, która weszła w życie po upływie pięciu miesięcy od jej uchwalenia. Natomiast orzekające w sprawie sądy nie dostrzegły naruszenia przepisów Konstytucji i nie wyjaśniły tego problemu w sposób należyty. Tym samym w myśl art. 398⁹ k.p.c. powstały w sprawie istotne zagadnienia prawne, to jest: (-) czy pięciomiesięczny termin *vacatio legis* modyfikujący zasady obliczania podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego jest zgodny z zasadami zaufania do państwa i niedziałania prawa wstecz; (-) czy tak krótki okres od uchwalenia do wejścia w życie ustawy nowelizującej zapewnił kobiecie ciężarnej odpowiednie warunki do nowej regulacji; (-) czy ochrona interesów fiskalnych państwa w celu wyeliminowania nadużyć może być pierwszoplanowym celem bez równoczesnego uwzględnienia sytuacji kobiet w ciąży; (-) czy odmienne traktowanie pracownika i osoby prowadzącej działalność gospodarczą nie narusza zasady równości z uwagi na brzmienie art. 48a ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia

społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 870, dalej jako ustawa zasiłkowa).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie posługuje się podstawą zezwalającą na przyjęcie jej do rozpoznania.

Wstępnie należy przypomnieć, że postępowanie kasacyjne ma charakter sformalizowany, co oznacza obowiązek precyzyjnego określenia podstawy prawnej w *petitum* żądania. Przedmiotowy warunek skarżąca potraktowała dość swobodnie, bowiem na s. 2 skargi wskazuje na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zaś uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne. Przedmiotowy mankament nie dyskwalifikuje istoty wnoszonego środka, lecz ujawnia dysonans, z jakim skarżąca zmierza do uruchomienia postępowania kasacyjnego. Ono samo w sobie nie stanowi kontynuacji postępowania strony niezadowolonej z końcowych rozstrzygnięć, lecz jest inicjowane ściśle określonymi przesłankami (art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c.).

Z analizy uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wynika, by była ona oczywiście uzasadniona. Ten dominant nie występuje tylko dlatego, że strona prezentuje odmienne w sprawie stanowisko. Innymi słowy mówiąc, nie ma w mechanizmie procedowania Sądu drugiej instancji, jak i przy wykładni prawa uchybień kwalifikujących się (*prima facie*) jako oczywiste naruszenia prawa. Wręcz przeciwnie zaskarżony werdykt mieści się w granicach wynikających z wykładni językowej art. 48a ustawy zasiłkowej.

Inna rzecz, czy wywołany w sprawie zbieg okoliczności faktycznych prowadzi do tezy o występującym w sprawie istotnym zagadnieniu prawnym. Jest to pojęcie od dawna jednolicie rozumiane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 7

czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571; z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Zatem o ziszczeniu się tej podstawy świadczą takie okoliczności jak: brak rozstrzygnięcia danego problemu przez Sąd Najwyższy, dane zagadnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Nadto skarżący ma obowiązek wskazać problem prawny, określić przepisy prawa i wskazać argumenty, które prowadzą do rozbieżnych ocen oraz przeprowadzić stosowny wywód prawny, zbieżny do pytania prawnego, o którym mowa w art. 390 k.p.c., tak by uchwycić istotę i wagę formułowanego problemu. Dopiero łączne spełnienie powyższych warunków otwiera drogę do stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne.

A contrario, jeżeli problem prawny może być rozwiązany za pomocą zwykłej wykładni prawa, to nie można przyjąć założenia o istnieniu istotnego zagadnienia prawnego, zwłaszcza jeżeli sporne przepisy posługują się czytelną siatką pojęć prawnych.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt przedmiotowej sprawy, widoczne są mankamenty w warstwie argumentacyjnej, gdyż uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie identyfikuje norm prawa materialnego mających podlegać skomplikowanej wykładni prawa. Natomiast z faktu, że ich treść odmiennie odczytuje autor skargi kasacyjnej nie wynika przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Wynika to jednoznacznie z tej części jej stanowiska, w którym zagadnienie prawne jest opisywane za pomocą „nie wystarczającej wykładni prawa”, „niewłaściwej analizy konstytucyjnych przepisów powołanych w skardze”.

Odwoływanie się do swoistej ekspektatywy, jaką ma być ukształtowanie poziomu zasiłku macierzyńskiego na przyszłość jest obarczone wadliwym założeniem, że o tym momencie decyduje chwila zajścia w ciążę a nie realizacja ryzyka socjalnego związanego z urodzeniem dziecka. Po drugie, wysokość zasiłku macierzyńskiego stanowi wypadkową wielu funkcji, w tym także okresu podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, do którego odwołująca się przystąpiła 5 października 2015 r. Niemniej należy zauważyć, że ustawa zasiłkowa stanowiła przedmiot

wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego, na przykład w odniesieniu do: zasiłku opiekuńczego (wyrok z dnia 3 grudnia 2007 r., SK 45/06, OTK-A 2007 nr 11; poz. 152); terminu do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego (wyrok z dnia 24 marca 2015 r., P 42/13, OTK-A 2015 nr 3, poz. 33), zasad ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonym podlegającym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu (wyrok z dnia 24 maja 2012 r., P 12/10, OTK-A 2012 nr 5, poz. 52), zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego (wyrok z dnia 12 lipca 2016 r., SK 40/14, OTK-A 2016 poz. 57) czy z dnia 29 listopada 2017 r., P 9/15, OTK-A 2017 poz. 78). Już chociażby w oparciu o tak obszerne argumenty, mimo że ogłoszone przed nowelizacją art. 48a ustawy zasiłkowej, nie tracą na znaczeniu. W sprawie SK 40/14 Trybunał analizował odstępstwa od zasady równości i kryterium różnicującego, wskazując na argumenty dotyczące racjonalnego ustawodawcy, a także braku podstaw do wnioskowania o nadmiernym różnicowaniu uprawnionych podmiotów. Z konstytucyjnego prawa zaufania do Państwa skarżący nie może wywodzić uprawnienia do wysokości konkretnego świadczenia (tu zasiłku macierzyńskiego), zwłaszcza że nowelizacja zasad przyznawania i obliczania tego świadczenia wymagała zharmonizowania zmiennych funkcji.

W końcu problematyka różnic w zakresie uprawnień pracownika i osoby prowadzącej pozarolniczą działalność, a więc podmiotów w dwóch różnych reżimach, także stanowiła przedmiot wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok z dnia 12 września 2000 r., K 1/00, OTK 2000 nr 6, poz. 185).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.